

نشست پژوهشی نقد دانشنامه گلستان برگزار شد



نشست پژوهشی با هدف بررسی و نقد و ویرایش اول دانشنامه گلستان، با حضور اهالی فرهنگ و قلم استان گلستان برگزار شد. در این نشست محققین و پژوهشگران، به منظور بیان نظرات خود درباره ویرایش اول دانشنامه گلستان در موسسه فرهنگی میرداماد گرد هم جمع شدند و به بحث و تبادل نظر پرداختند.

احمد خواجه نژاد، مدیرعامل موسسه فرهنگی میرداماد گرگان در ابتدای این نشست اظهار داشت: دو هدف برای برگزاری این نشست مطرح است، هدف اول و اصلی ما دریافت نقد صاحب نظران برای برطرف کردن اشکالات و نواقص موجود در ویرایش اول دانشنامه گلستان است و هدف دیگر فرهنگ سازی نقادی است. لذا در این نشست تصمیم نداریم به نقدهای مطرح شده پاسخ دهیم بلکه فقط قصد شنیدن آنها را داریم.

وی افزود: یقیناً هیچ بدون اشکال و ایراد نیست به ویژه کارهای پژوهشی که سلاقی مختلفی در آن نقش دارند. لذا عاقلانه است تا از کسانی که دلسوزانه کار را دنبال می کنند بخواهیم ما را در برطرف کردن اشکالات یاری کنند.

خواجه نژاد تصریح کرد: در آغاز کار مؤسسه میرداماد، یکی از اهداف اصلی که بنیانگذار محترم موسسه حضرت آیت ... نورمفیدی برای آن تبیین کردند، تلاش برای احیاء تاریخ و فرهنگ دیار تاریخی گرگان زمین بود، در همین راستا کار تالیف دانشنامه گلستان آغاز شد. مدیرعامل موسسه فرهنگی میرداماد با بیان این که ایده تدوین دانشنامه از سالهای اولیه فعالیت موسسه مطرح شد و در سال ۱۳۸۴ با دعوت از محققین و پژوهشگران و مولفینی که سابقه‌ای در حوزه تاریخ و فرهنگ این سرزمین داشتند کار آغاز شد. در یکی دو سال اول جلسات زیادی برگزار شد، اما خروجی چندانی نداشتیم، زیرا نه ما تجربه دایره المعارف نویسی داشتیم و نه در استان کسی را که دارای تجربه باشد می شناختیم. با توجه به خلاء نیروی ماهر انسانی در استان کار را با آزمون و خطا شروع کردیم. هر چند با برقراری ارتباط های فراوان با مراکز بزرگ پژوهشی کشور هم چون مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی و برخی مراکز استان شناسی در سایر مناطق کلیاتی را بدست آوردیم اما این کافی نبود و ما مجبور بودیم همزمان نیروهای آشنا با کار دانشنامه نویسی را نیز در استان تربیت کنیم. و از سوی دیگر فضای سیاسی جامعه در آن مقطع به گونه‌ای بود که نه تنها مراکز دولتی کمک نمی کردند حتی گاهی کار شکنی می شد و برخی از نویسندگان ما که کارمند دولت بودند نمی توانستند همکاری خودشان را با موسسه علنی کنند.

وی افزود: بعد از سه چهار سال توانستیم لیست مدخل های دانشنامه و شیوه نامه نگارش مقالات را تهیه کنیم و برای آنکه بی اعتمادی موجود را از بین ببریم و همزمان اشکالات کارمان را دریافت کنیم هر ۱۰ مقاله‌ای که به دست ما می رسید در قالب جزواتی به شمارگان محدود و برای برخی از پژوهشگران ارسال می شد.

وی اضافه کرد: در سال ۹۳، تصمیم گرفتیم که زمانی را برای انتشار تعیین کنیم لذا با اولویت دبدنی مدخلها تعدادی از مقالات را که در اولویت اول نداشتیم سفارش دادیم و نهایتاً در سال ۹۵ تصمیم بر این شد که با این تعداد مقالات ویرایش اول را منتشر کنیم لذا دانشنامه در سال ۹۵ با سه مجلد و با هزار و ۶۲۲ صفحه از حرف (الف) تا (ی) منتشر شد. که هنوز البته جای بسیار زیادی از موضوعات خالی است چون ما بیش از ۴ هزار مدخل برای استان

داریم که کمتر از ۳۵۰ آن را در ویرایش اول آوردیم یعنی حتی کمتر از ۱۰ درصد مدخل های که تاکنون تهیه شده است.

او ادامه داد: به عنوان مثال ما ۱۰۵۵ روستا، ۲۷ بخش و ۱۴ شهرستان در استان گلستان داریم که در ویرایش اول تصمیم گرفتیم فقط برای شهرستانها و مراکز آنها بنویسیم یعنی ۲۸ مقاله و ۵ مقاله هم به عنوان نمونه برای روستاها که یقیناً عدد بسیار کمی است و در ویرایش های بعدی باید اصلاح شود. در ادامه رحمت الله رجایی، سرپرست دانشنامه گلستان گفت: تاریخ از جایگاه قابل قبولی در دانشنامه برخوردار است، تعدادی از مقالات تاریخی هستند و برخی نیز عنصر تاریخ در آن ها پررنگ است.

وی اضافه کرد: اما جای بسیاری از مطالب تاریخی دیگر در دانشنامه خالی است، باید صدای اسب ترکمن از دانشنامه شنیده شود یا فرش ترکمن در آن پهن باشد. اما اینگونه نشد. وی با بیان این که تلاش شده تا مطالب کهن زنده شوند، ادامه داد: دوره های تاریخی متعدد در دانشنامه ذکر شده اما سردرگمی خاصی در شیوه نگارش و ارجاعات وجود دارد و در برخی مقالات ضعف ویراستاری نیز به چشم می خورد. رجایی تصریح کرد: از نظر چارت تشکیلاتی نیز مشکلاتی وجود داشت و باید تغییرات اساسی در دوره های بعد صورت گیرد.

مزدک دربیکی، عضو شورای راهبردی دانشنامه گلستان در ادامه نشست با بیان این که دو نوع نقد کلی و نقد تخصصی بر دانشنامه وارد است، اظهار کرد: نقدهای کلی سلیقه ای یا علمی است، برخی از مقالات از نظر محتوای علمی ضعیف هستند و اشکالات چاپی و نگارشی فراوانی در آن ها وجود دارد. دربیکی اضافه کرد: در ایران دانشنامه را با فرهنگ، تاریخ و مشاهیر می شناسند ولی ما لازم دیدیم که جغرافیای طبیعی را نیز به آن اضافه کنیم. وی تصریح کرد: عناوین زیادی مطرح شد اما آن ها تفکیک شدند و به ۱۳۰ عنوان و ۸۹ مقاله در زمینه جغرافیای طبیعی رسیدیم. عضو شورای راهبردی دانشنامه گلستان تأکید کرد: ۲۱ نویسنده برای بخش طبیعی داشتیم و بسیاری از پژوهشگران با توجه به اوضاع آن زمان با ما همکاری نکردند.

وی با بیان این که در حوزه علوم طبیعی نقد به آمار و داده ها وارد است، اذعان کرد: این ماهیت جغرافیای طبیعی است چون آن ها متغیر هستند و چاپ طولانی کتاب مزید بر علت شد. محمود اخوان مهدوی، یکی دیگر از اعضای شورای راهبردی دانشنامه گلستان در ادامه نشست بیان کرد: از منتقدین می خواهیم تا نظرات خود را به ما ارائه دهند تا در ویرایش دوم و دوره های بعدی دانشنامه به کار گیریم. اخوان اضافه کرد: نقد اصولاً کار راحتی است و بودن در آن شرایط و درک اوضاع حاکم بر کار چیز متفاوتی است.

وی با بیان این که در حوزه مشاهیر نویسندگان متعددی داشتیم، تصریح کرد: ۷۵ مقاله در این زمینه نوشته شده است، در زمینه فرهنگ عامه ۱۱ مقاله و در صنایع دستی نیز یک مقاله در دانشنامه منتشر شده است.

او ادامه داد: در مقالات معماری به دلیل پروسه طولانی انتشار ممکن است بسیاری از اطلاعات تغییر کند یا آن بنا از بین برود بنابراین در این زمینه ممکن است نقد وجود داشته باشد. عضو شورای راهبردی دانشنامه گلستان به کمبود منابع اشاره کرد و افزود: بسیاری از مدخل‌های ما تولیدی است زیرا رسالات و کتاب‌هایی در آن زمینه‌ها وجود نداشت. در بخش دوم جلسه، منتقدین به ایراد سخنرانی پرداختند، کاظم طلیعی یکی از منتقدین در ادامه نشست اظهار کرد: این سه جلدی که ما شاهد آن هستیم، نشان می‌دهد عملی که لازمه کار دانشنامه‌ای است، در آن صورت نگرفته است.

وی با بیان این که اشکالات لغوی فراوانی در متن وجود دارد، افزود: ویرایش ادبی دانشنامه از مشکلات مهم آن است و در آن یک دستی املاء کلمات را نمی‌بینیم، مشکلات در ارجاع دقیق در دانشنامه کاملاً مشهود است و از اصلی‌ترین ایرادات آن انتخاب شیوه‌ای از ارجاع دهی است که در آن شماره صفحه نمی‌آید و همین مسئله اعتبار علمی کار را خدشه دار می‌کند. طلیعی تصریح کرد: مطالبی که حضور آن‌ها ضروری نبوده در دانشنامه ذکر شده و در برخی مقالات صرفاً مونتاز مطالب صورت گرفته است.

محمد انصار یکی دیگر از متقدمان در ادامه گفت: کمبود مباحث دوره معاصر را در دانشنامه می‌بینیم هر چند درباره انقلاب اسلامی و دفاع مقدس دانشنامه مقاله دارد اما موضوعات دیگری در تاریخ معاصر داریم که باید به آن پرداخته می‌شد. همچنین در بخش مشاهیر باید چارچوب خاصی در نظر گرفته می‌شد تا بر اساس یه نظامی مقالات تنظیم و ارائه می‌گردید. محمد قجقی از پژوهشگران تاریخ و فرهنگ ترکمن در ادامه جلسه اظهار کرد: در مقالات باید ارجاع درستی صورت گیرد تا بتوان از دانشنامه به عنوان یک منبع معتبر استفاده کرد.

قجقی تصریح کرد: سپردن مقالات به افرادی که تخصص آن‌ها چیز دیگری است سبب می‌شود سطح علمی کار پایین بیاید. به عنوان مثال درباره شخصیتی که خود او درباره زندگی اش اطلاعات ذی‌قیمتی در کتاب خودش به ما می‌دهد اما مقاله مربوط به این فرد هیچ اشاره‌ای به آن ندارد.

وی افزود: برخی نویسندگان دانشنامه احساس می‌شود تسلط کامل بر موضوع را ندارند، به عنوان مثال کسی که می‌خواهد درباره دیوان مکتومقلی مطلبی را بنویسد باید خودش بتواند محتوا و پیام اشعار مکتومقلی را درک کند و الا نمی‌تواند اطلاعات درستی به خواننده بدهد. محمدرضا اثنی عسری پژوهشگر فرهنگ عامه منتقد بعدی دانشنامه گلستان بود. او گفت: اشکالات فراوان و ویرایشی از مهم‌ترین ایرادات دانشنامه گلستان است و محتوای برخی مقالات بسیار ضعیف است و در حد دانشنامه نیست. و باید برای ادامه کار برای آن فکر اساسی شود.

او افزود: دانشنامه باید کاملاً مستند، صحیح و متقن باشد زیرا منبعی برای آیندگان است، اما برخی مقالات دانشنامه در حد یک تحقیق دانشجویی است و در صفحه آرایی نیز اشکالاتی وجود دارد به عنوان مثال در نوشتن توضیح عکسی با این که عکس معلوم است مربوط به چند سال اخیر است اما زیر آن به دوران قاجار ارجاع شده است.